

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk

Lokálne výrobnospotrebné systémy

Ing. Miloš Veverka, PhD.

Fakulta ekológie a environmentalistiky, 14. 12. 2010 Zvolen

Čo sú to lokálne výrobnospotrebné systémy?

Výroba predovšetkým potravín, ktoré sa spotrebujú na lokálnej úrovni:

- vlastná záhradka pri dome, záhumienka, pole – potraviny pre vlastnú spotrebu
- **produkcia od miestnych fariem, predaj z dvora**

Prečo lokálne výrobnospotrebné systémy?

- odpadá preprava tovarov na veľké vzdialenosti
- podpora zamestnanosti v regióne
- podpora bioprodukcie (alebo prinajmenšom podpora extenzívnej produkcie s minimálnym použitím chemických ochranných prostriedkov)
- zachovanie nezvyčajných odrôd rastlín a plemien živočíchov – zvýšenie pestrosti krajiny (biodiverzita), zachovanie poľnohospodárskej funkcie vidieka
- menšia závislosť na globálnom ekonomickom systéme, väčšia sebestačnosť
- kontakt spotrebiteľ-producent, lepší vzťah spotrebiteľa k tomu, čo konzumuje, zodpovedné správanie spotrebiteľa

Lokálne výrobnospotrebné systémy = trvaloudržateľná produkcia potravín

Lokálne výrobnospotrebné systémy v iných krajinách

V rôznych krajinách sa nazývajú rôzne:

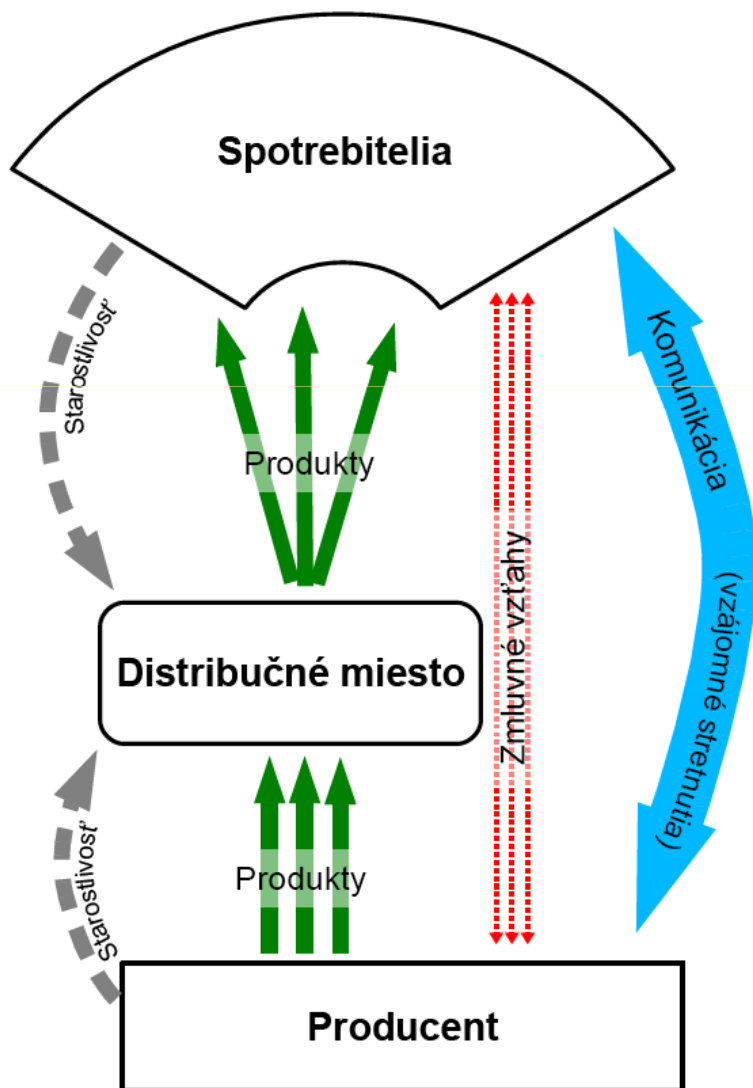
- Japonsko – TEI-KEI (Obrátiť tvár k svojmu farmárovi) - začali vznikáť pred 40 rokmi, bohaté skúsenosti, zabehnutý systém
- USA – CSA (Komunitou podporované poľnohospodárstvo)
- Francúzsko - AMAP (Združenie pre podporu vidieckeho poľnohospodárstva) – začalo vznikáť pred cca 10 rokmi. V Južnom Alsasku (horné Porýnie) začal AMAP fungovať pred 3 rokmi s 28 rodinami spotrebiteľov, dnes je v regióne do AMAP zapojených okolo 1 000 rodín spotrebiteľov.

Lokálne výrobnospotrebné systémy sa začínajú rozbiehať aj v postkomunistických krajinách:

- Česká republika – Bedýnka (<http://www.bedynky.cz/>) – až cca 43 systémov!
- Poľsko – začali pred 2 rokmi s 25 rodinami, pred rokom mali 50 rodín, 5 producentov a jedno distribučné miesto

Lokálne výrobné-spožiteľné systémy vo Francúzsku - AMAP

AMAP = Association pour le Maintien de l'Agriculture Paysanne
(Združenie pre podporu vidieckeho poľnohospodárstva)

- producent má okruh spotrebiteľov svojich produktov (rodín)
- zdravé potraviny za primerané ceny + odbyť pre producenta - systém výhodný pre obe strany (producent-spotrebiteľ)
- spotrebitelia priamo ovplyvňujú množstvo a kvalitu produktov
- spotrebitelia si predplácajú produkty
- systém funkčný bez dotácií – potraviny za reálne ceny
- umožňuje existenciu drobných farmárov na vidieku

V súčasnosti je vo Francúzsku cca 1 500 AMAP.

Košík – základná jednotka obchodu v AMAP

- farmár pripravuje každému spotrebiteľovi (rodine) košík - debničku s produktmi - zelenina, ovocie, mliečne výrobky, mäso a pod. – podľa zamerania farmára

- spotrebiteľia si predplácajú košíky vopred – väčšinou 1 rok

- spotrebiteľia si vyberajú si veľkosť košíkov (malý, stredný, veľký). Nie je však možné, aby si každý spotrebiteľ objednával rôzne množstvo produktov.

Zeleninový spotrebiteľský košík

- spotrebiteľia sú ako akcionári v akciovej spoločnosti – spoločne s farmárom zdieľajú riziko neúrody – keď je veľká úroda, rozdelí sa medzi všetkých (dividendy), keď sa plodina neurodí, majú všetci málo + vykonajú sa nápravné opatrenia

- spotrebiteľia priamo rozhodujú o tom, čo bude farmár pestovať (čo chcú mať v košíku), koľko a v akej kvalite (bio/nebio)

- sezónne a čerstvé produkty – s podstatne menšou ekologickou stopou ako konvenčné

Košík – základná jednotka obchodu v AMAP

- spotrebiteľ vyžaduje pestrý košík – farmár sa snaží zvyšovať sortiment a finalizovať svoje produkty – napr. ak sa zameriava na živočíšnu výrobu, neponúka len mlieko, ale aj rôzne druhy syrov, jogurt, mäso a mäsové výrobky
- väčšie portfólio produktov = väčšia stabilita systému
- košík pochádza vždy od jedného producenta, nikdy nie je vyskladaný od viacerých producentov – adresnosť kvality produktov

Tvorba zeleninového košíka

Zeleninové košíky pripravené pre spotrebiteľov

Komunikácia farmár ↔ spotrebiteľ – dôležitý prvok AMAP

- tvorba vzájomnej dôvery, sociálnych väzieb
- stretnutia v zimnom období – plánovanie nastávajúcej sezóny, skladby košíka, kvality potravín, vzájomná konzultácia problémov a hľadanie riešení
- stretnutia počas vegetačného obdobia priamo na farme – spotrebiteľ vidí, ako sa vytvárajú jeho potraviny, možnosť pomôcť farmárovi na poli
- transparentné účtovníctvo, dôležitá je vzájomná dôvera farmár-spotrebiteľ

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnospotrebné systémy

Distribučné miesto (DM)

- miesto pre odovzdávanie košíkov spotrebiteľom vo vopred dohodnutom čase (napr. každý štvrtok 18:45 – 20:00)
- môže slúžiť pre niekoľkých producentov
- prevádzku zabezpečujú producenti, spotrebitelia alebo spoločne
- spádová oblasť je navrhnutá tak, aby to spotrebitelia nemali príliš ďaleko (mesto: 1-2 km, vidiek: 2-3 km)
- priestor poskytne samospráva, producent, resp. 3 osoba – väčšinou zadarmo

Stánok so syrmi – DM v dedine Muespach

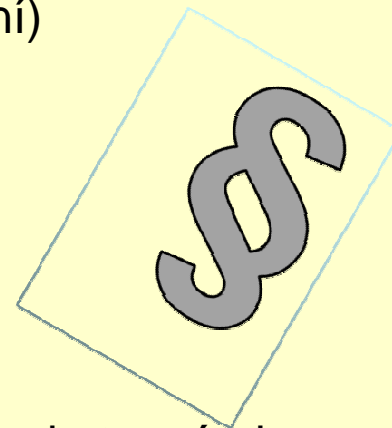

DM na futbalovom štadióne v meste Mulhouse

AMAP a úrady

- AMAP sú riadené zdola – členmi (princíp občianskych združení)
- AMAP podporujú samosprávy aj francúzska vláda
- činnosť musí byť v súlade s francúzskou legislatívou

Právny vzťah farmár ↔ spotrebiteľ – vzájomná zmluva

- každý spotrebiteľ má s farmárom uzatvorenú zmluvu, je v nej zakotvené aj:
 - ak si spotrebiteľ neprevezme košík v dohodnutom termíne (na DM), obsah košíka sa druhýkrát nepredá (spotrebiteľ ho už má predplatený), ale „prepadne“ v prospech charity
 - ak sa spotrebiteľ rozhodne v priebehu roka ukončiť vzťah s producentom (už má objednanú a predplatenú produkciu), musí nájsť za seba náhradu - AMAP nie je voľný trh, ale určitý záväzok medzi producentom a spotrebiteľom.
 - spotrebiteľ nemusí dostať vždy rovnaké množstvo produktov – závisí od úrody. Producent sa však snaží dodržať svoje záväzky voči spotrebiteľom a správať sa k nim korektne, aby si ich udržal ako svojich zákazníkov.

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnno-spotrebné systémy

Farma Raphaela Gassera – pestovateľ ovocia a zeleniny

Riadky zeleniny sú sadené tak, aby do porastu mohol vchádzať traktor.

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnospotrebné systémy

Farma Jeana-Louisa Mona – produkcia mlieka, mäsa a mäsových výrobkov

*Okrem hovädzieho dobytku chová aj ošípané,
plánuje aj chov hydiny – všetko v kvalite bio.*

*Klimatizovaná miestnosť na spracovávanie
mäsa a výrobu mäsových výrobkov.*

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnno-spotrebné systémy

Farma Nadège Goepfert a Laetitie Von Boxsom

– produkcia mlieka, mliečnych výrobkov
a syrov

*Na farme chovajú kravy, ovce a kozy.
Špecializujú sa na výrobu rôznych druhov
syrov (kravský, ovčích, kozích) a jogurtov.*

Prednášková miestnosť – farma zároveň slúži
aj pre exkurzie škôl a vzdelávacie pobyty.

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnno-spotrebné systémy

Farma Christoph a Géraldine Wannerovcov – produkcia jahňacieho mäsa

Jahňatá a ovce sú chované voľne vo výbehu, porážajú ich na externom certifikovanom bitúnku – spoločnom pre celý okres, kde aj vyrábajú mäsové výrobky (porcovanie, balenie a pod.).

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnno-spotrebné systémy

Farma Yanna a Armelle Meuryovcov – produkcia ovocia a zeleniny

Meuryovci používajú biodynamické metódy pestovania, zotavujú pôdu vyčerpanú intenzívnym pestovaním kukurice, zachraňujú pôvodné a miestne odrody ovocia a zeleniny – to vďaka systému AMAP a pomoci a dôvere ich spotrebiteľov.

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnno-spotrebné systémy

Farma Fréderica Schwaba – produkcia ovocia a paradajok

Celá produkcia farmy je v kvalite bio – extenzívne metódy pestovania, využívanie biologickej ochrany rastlín. Zatrávnený pás medzi stromami je domovom užitočných druhov živočíchov a pomocou fabaceae rastlín je pre sad zdrojom dusíka. Úrodu pred krupobitím chránia siete.

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnno-spotrebné systémy

Farma Fréderica Schwaba – produkcia ovocia a paradajok

Biologická ochrana sadov – úkryt pre pestrice, ucholaky, lienky a iný užitočný hmyz. Vnútri búdky je slama, ktorú je potrebné meniť cca raz ročne. 2 cm odspodu je mriežka, cez ktorú prepadávajú výkaly hmyzu. Hustota takýchto búdok je cca 7 ks/ha.

Hniezdisko pre samotárske druhy včiel zložené z vyvrtaných kusov dreva s rôznymi otvormi. Samotárske včely vylievajú a opeľujú skoro na jar - už pri teplote vzduchu okolo 11°C, kým normálne včely ešte nelievajú. Má to význam pri skoro kvitnúcich druhoch rastlín. .

Lokálne výrobnno-spotrebné systémy na Slovensku

Na Slovensku systém ako AMAP síce nie je, ale lokálne výrobnno-spotrebné systémy sa tu pomaly rozvíjajú:

• západné Slovensko

- okolie Bratislavy – farma **Agrokruh** – p. Šlinský – pestovanie zeleniny v kvalite BIO - agrokruh@agrokruh.net
- Trenčín a okolie (klubový predaj) – Mgr. Richard Medal medal@changenet.sk

• stredné Slovensko – Zvolen – Lokálna potravinová komunita (LPK) – viac farmárov:

- p. Nemcová - Devičany – ovocie, zelenina (BIO) - marcnem@gmail.com
- Farma Roziak – ovčie syry, jahňacie mäso, vajcia (BIO) - roziakova@gmail.com
- p. Knápek – víno (BIO) - vinojek@zoznam.sk

• východné Slovensko – Košice – p. Ilenin - ovocie a zelenina do škôl (BIO) +421905342646@orangemail.sk

Okrem spomínaných farmárov je na Slovensku množstvo ďalších drobných fariem, (mnohé v režime ekologického poľnohospodárstva) ktoré sa snažia predat' svoju produkciu malým odoberateľom a formou predaja z dvora.

Lokálna potravinová komunita – LPK Zvolen

1. Zaujemca o lokálne potraviny sa stane členom LPK podpísaním prihlášky a kódexu LPK
2. E-mailová adresa nového člena sa zaradí do databázy členov
3. Členovia dostávajú pravidelne e-mailom objednávky tovaru
4. Objednaný tovar si členovia prevezmú na odbernom mieste – farma Roziak

Dobry den priatelia,

dnes vecer by som rada uzavrela objednávky. Preto prosim, kto ma zaujem o produkty, posielajte svoje objednávky do 18.00.
krasny zimny tyzden prajem.

zuzana

predvianočná ponuka zo Zaježky+		meno
16.12.2010	cena LPK:	objednavka
Sušené hrušky zo Zaježky/kg	10	
Sušené jabĺčka zo zaježovej/kg	8,8	
Zaježovská vegeta / 1 pohárik, 0,2 cl	2,2	
Balíček zaježovských dubákov / ks (0,1kg/5,5€)	5,5	
Hríby pani Čengerovej (členka LPK 0,1kg/9€)	9	
Bylinkové čaje (Pri prechladnutí, Proti kašľu, Na vyhlíenie a posilnenie imunity, Ženský čaj)	1,7	
Pedigové košíčky (podľa veľkosti od 4,5€)	4,5	
Vianočné ozdoby (ak bude záujme pošlú vzorky)	0	
Med (7€/kg)	7	

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, www.cepta.sk
Lokálne výrobnno-spotrebné systémy

Ďakujem za pozornosť

CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy
Nográdyho 39, 960 01 Zvolen
www.cepta.sk

Ing. Miloš Veverka, PhD.
milos.veverka@inter-net.sk